

Svenskt och finskt

Sveriges ambassadör i Finland, Ulf Hjertonsson, meddelade nyligen i offentligheten att den svenska statsmakten är villig att på olika sätt stödja svenskheten i vårt land. Inlägget är viktigt, även om man bör hålla i minnet att Sverige alltsedan skilsmässan 1809 har gjort betydande insatser för det svenska inslagets fortbestånd i Finland. Under ryska tiden skedde det mesta förstås i tystnad. Även under senare tider gällde det att agera försiktigt för att inte bli inblandad i interna stridigheter mellan språkgrupperna, som ofta bottnat i andra intressen än rent språkliga.

Efter ländernas samtida anslutning till EU har denna försynta diplomati stegvis fått ge vika för mer öppna ställningstaganden och initiativ. Ett uppenbart skäl till detta är att den finska statsmakten har valt samma friska linje i Sverige. Den finska diplomatkåren i Stockholm har under de senaste åren många gånger öppet tagit ställning för den sverigefinska minoriteten. Ibland har detta inneburit till och med kritik av den svenska regeringen, eftersom dess intresse för språkliga minoriteters fortbestånd i Sverige har varit tämligen avmätt, för att inte säga negligierande.

Man får hoppas att denna öppna dialog mellan de två statsmakterna fortsätter och leder till reella åtgärder. Finskheten i Sverige är i stort behov av olika stödåtgärder, ifall man överhuvudtaget vill att sverigefinnarna fortfarande skall utgöra en distinkt minoritet om tjugo år. Över en halv miljon finländare emigrerade till Sverige åren 1945–1990 och av dessa stannade omkring 230 000 kvar i det nya hemlandet. I dag talar allt färre sverigefinnar finska till vardags. Mindre än en tiondedel av andra generationens sverigefinnar anger finskan som sitt modersmål.

Det enda sättet att upprätthålla en levande finskhet i Sverige är att den sverigefinska minoriteten blir fullt delaktig av den finskspråkiga kultur som skapas och upprätthålls i Finland. Det räcker ingenvart med att man kan se en finsk TV-kanal eller att Arja Koriseva då och då sjunger på Finlandsinstitutet i Stockholm. Med full delaktighet avser jag att man inkluderar den sverigefinska befolkningsgruppens kulturbehov i all finländsk språk- och kulturpolitik, kort sagt, att man uppfattar den finskspråkiga befolkningen i Europa som ett språkområde snarare än som en nation.

Receptet för svenskhetens fortbestånd i Finland är i mycket detsamma, även om dekonstruktionen av det svenska Finland förstås inte är lika akut. Men bakom hörnet lurar många problem, inte minst då det gäller att upprätthålla intresset och känslan för det svenska språket bland det växande antalet två- och flerspråkiga finlandssvenskar. Ingen befolkningsgrupp håller fast vid sitt språk enbart av lojalitetskänsla.

För att kunskaper i svenska språket skall uppfattas som en resurs i Finland också i framtiden krävs att språket är till konkret nytta, eller i alla fall är en klart berikande tillgång i det normala livet. Och den klart effektivaste metoden att försäkra sig om detta är att sänka diverse trösklar för ett fritt inflöde av rikssvensk kultur till Finland. Under 1900-talet stämplades dylika idéer ofta som ofosterländska, men genom EU-medlemskapet har vi tack och lov börjat frångå denna uppfattning.

Det finns många konkreta åtgärder som kunde binda ihop våra länder i språklig bemärkelse. Den klart viktigaste av dessa är att säkra tillgången till alla rikssvenska TV-kanaler även i södra Finland. I dag har kabelbolaget Helsinki TV tre ryska och lika många turkiska men blott en rikssvensk digitalkanal. Kanske det vore tid att göra något åt den saken?

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 5.11.2003